

חוברת תרגול – עולם הלשון: מערכת הצורות והתחביר (תיכון, הכנה לבגרות)

מהדורה למורה חנ"מ

מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- לזהות שורש, בניין וגזרה בפועל נתון ולהסביר את הקשר ביניהם
- לנתח משפטים לפי חלקי המשפט (נושא, נשוא, מושא) ולפי סוגי המשפט
- להשתמש במילות קישור מתאימות ולבנות פסקת טיעון מנומקת
- להתכונן לבחינת הבגרות דרך תרגול מדורג מהקל אל המורכב

גרסת חנ"מ – פחות פריטים, עד 3 אפשרויות בחירה, בנק מילים, גופן מוגדל ושורות כתיבה רחבות. מומלץ להקריא את ההוראות בקול ולעבוד חלק אחר חלק, בלי הגבלת זמן.

חלק א' – פרק 1 • שורש, בניין וגזרות – זיהוי בסיסי

1. א – כ-ת-ב
2. ג – התפעל
3. ב – נפעל

חלק ב' – פרק 1 • שורש, בניין וגזרות – השלמה ויישום

1. י-ד-ע
2. אפול
3. נחי ע"ו

חלק ג' – פרק 1 • שורש, בניין וגזרות – ניתוח וכתיבה

חלק ד' – פרק 2 • הפועל לעומק – נכון או לא נכון

1. נכון – קל, נפעל, פיעל, פועל, הפעיל, הופעל, התפעל
2. לא נכון – הופעל הוא הסביל של הפעיל; הפעיל עצמו הוא בניין פעיל
3. נכון – למשל משקל קַטְלָן חוזר במילים שונות

חלק ה' – פרק 2 • הפועל לעומק – התאמת בניין למשמעות

1 – ב (פעולה פשוטה – הוא כתב מכתב)
2 – ג (סביל של בניין קל – המכתב נכתב)
3 – ד (פעולה מודגשת או חוזרת – הוא סיפר סיפור)
4 – א (גרימה לפעולה – המורה הכתיב את השיעור)

חלק ו' – פרק 2 • הפועל לעומק – כתיבה והשוואה

חלק ז' – פרק 3 • חלקי המשפט ותחביר – זיהוי נושא, נשוא ומושא

1. א – הילדים
2. ב – הסבירה
3. ג – סיפור

חלק ח' – פרק 3 • חלקי המשפט ותחביר – סידור משפטים תקינים

1. סדרו למשפט תקין: מגדל / בנו / הילדים / גבוה
2. סדרו למשפט תקין: לתלמידים / המורה / הסבירה / את החומר
3. סדרו למשפט תקין: ספר / מעניין / קראתי / אתמול
4. סדרו למשפט תקין: לחברתה / מכתב / שלחה / דנה

חלק ט' – פרק 3 • חלקי המשפט ותחביר – ניתוח מלא

חלק י' – פרק 4 • סוגי משפט ומילות קישור – נכון או לא נכון

1. נכון – למשל: הוא קם והלך לבית הספר
2. לא נכון – בפסוקית תלויה אין משמעות עצמאית מלאה
3. נכון – פסוקית סיבה מוצגת לרוב במילים כיוון ש, מפני ש, משום ש

חלק י״א – פרק 4 • סוגי משפט ומילות קישור – השלמה

1. אבל / אך
2. כיוון ש / מפני ש
3. לכן

חלק י״ב – פרק 5 • הבעה וטיעון – מרכיבי פסקת טיעון

1. א – טענה
2. ב – לבסס ולהסביר את הטענה
3. ב – להמחיש ולחזק את הנימוק

חלק י״ג – פרק 5 • הבעה וטיעון – כתיבת פסקה

חלק י״ד – חזרה מסכמת – שאלות סגורות מכל הפרקים

1. א – צ-י-ר
2. ב – התפעל
3. ג – רומן מרגש

חלק ט״ו – חזרה מסכמת – שאלות פתוחות מכל הפרקים

כרטיס יציאה – מה לחפש

- בדקו שהתלמיד/ה מצליח/ה להוריד תוספות ולזהות שלוש אותיות שורש קבועות, ולשייך פועל לבניין הנכון
- בדקו שהניתוח כולל את כל חלקי המשפט הנדרשים ואת ההבחנה הנכונה בין משפט פשוט, מחובר ומורכב
- בדקו שבפסקה יש טענה ברורה, לפחות נימוק אחד מבוסס, דוגמה ומשפט מסכם

טיפים להפעלה:

- מומלץ לעבוד על החוברת לאורך כמה שיעורים: פרק אחד או שניים בכל פעם, עם בדיקה משותפת בסוף כל פרק
- לתלמידים המתקשים אפשר להתמקד בחלקים א-ב של כל פרק (זיהוי והשלמה) ולדלג זמנית על חלקי הכתיבה הפתוחה
- לתלמידים מתקדמים כדאי להציע הרחבה: ניתוח קטעים נוספים מספר הקריאה או מהעיתון לפי אותם כלים
- חזרה המסכמת מתאימה כבוחן קצר לקראת הבגרות או ככלי אבחון מהיר של נקודות חוזק וחולשה

חוברת תרגול – עולם הלשון: מערכת הצורות והתחביר (תיכון, הכנה לבגרות)

עולם הלשון

תיכון · חנ״מ

תוכן החוברת

1. פרק 1 – שורש, בניין וגזרות
2. פרק 2 – הפועל לעומק: משקלים וצורנים
3. פרק 3 – חלקי המשפט ותחביר מלא
4. פרק 4 – סוגי משפט ומילות קישור
5. פרק 5 – הבעה וטיעון

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – עולם הלשון: מערכת הצורות והתחביר (תיכון, הכנה לבגרות)

חוברת התלמיד/ה חנ"מ

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

החוברת בנויה לפי פרקים: בכל פרק יש תרגילים הולכים ומעמיקים, מהזיהוי הבסיסי ועד לכתיבה וניתוח. מומלץ לפתור כל פרק ברצף, ולבדוק את התשובות מול המחברת או המורה לפני המעבר לפרק הבא. התרגילים המסומנים כקשים מותאמים לתלמידים ותלמידות שרוצים אתגר נוסף.

בנק מילים: אפול | י-ד-ע | אבל / אך | נחי ע"ו | כיוון ש / מפני ש | לכן

1 חלק א' – פרק 1 • שורש, בניין וגזרות – זיהוי בסיסי

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה השורש של המילה "התכתבנו"?

א) כ-ת-ב ב) ת-כ-ת ג) כ-ת-נ

2. באיזה בניין נמצא הפועל "התלבש"?

א) קל ב) נפעל ג) התפעל

3. הפועל "נשבר" נמצא בבניין:

א) קל ב) נפעל ג) פיעל

2 חלק ב' – פרק 1 • שורש, בניין וגזרות – השלמה ויישום

השלימו את המילה החסרה.

1. השורש של המילה "הודעה" הוא _____

2. הפועל מהשורש נ-פ-ל בבניין נפעל, עתיד, גוף ראשון יחיד: אני _____

3. הגזרה של השורש ק-ו-ם נקראת _____

3 חלק ג' – פרק 1 • שורש, בניין וגזרות – ניתוח וכתיבה

ענו בקצרה.

4 חלק ד׳ – פרק 2 • הפועל לעומק – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בעברית יש שבעה בניינים.	☐	☐
2	הבניין הפעיל הוא הבניין הסביל של בניין קל.	☐	☐
3	משקל הוא תבנית קבועה שיכולה לחזור גם בשמות וגם בפעלים.	☐	☐

5 חלק ה׳ – פרק 2 • הפועל לעומק – התאמת בניין למשמעות

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. קל	___	**א.** גרימה לפעולה – המורה הכתיב את השיעור
2. נפעל	___	**ב.** פעולה פשוטה – הוא כתב מכתב
3. פיעל	___	**ג.** סביל של בניין קל – המכתב נכתב
4. הפעיל	___	**ד.** פעולה מודגשת או חוזרת – הוא סיפר סיפור

6 חלק ו׳ – פרק 2 • הפועל לעומק – כתיבה והשוואה

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

7 חלק ז׳ – פרק 3 • חלקי המשפט ותחביר – זיהוי נושא, נשוא ומושא

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. במשפט "הילדים בנו מגדל מחול" מהו הנושא?

(א) הילדים (ב) בנו (ג) מגדל

2. מהו הנשוא במשפט "התלמידה הסבירה את התרגיל"?

א) התלמידה ב) הסבירה ג) את התרגיל

3. מהו המושא הישיר במשפט "המורה הקריאה סיפור"?

א) המורה ב) הקריאה ג) סיפור

8 חלק ח' – פרק 3 • חלקי המשפט ותחביר – סידור משפטים תקינים

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	סדרו למשפט תקין: לחברתה / מכתב / שלחה / דנה
☐	סדרו למשפט תקין: ספר / מעניין / קראתי / אתמול
☐	סדרו למשפט תקין: לתלמידים / המורה / הסבירה / את החומר
☐	סדרו למשפט תקין: מגדל / בנו / הילדים / גבוה

9 חלק ט' – פרק 3 • חלקי המשפט ותחביר – ניתוח מלא

ענו בקצרה.

10 חלק י' – פרק 4 • סוגי משפט ומילות קישור – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	משפט מחובר מורכב משני חלקים עצמאיים המחוברים במילת חיבור.	☐	☐
2	משפט מורכב הוא משפט שבו כל חלקיו יכולים לעמוד בפני עצמם.	☐	☐
3	מילת הקישור "כיוון ש" מציינת סיבה.	☐	☐

11 חלק י״א – פרק 4 • סוגי משפט ומילות קישור – השלמה

השלימו את המילה החסרה.

1. המבחן היה קשה, _____ רוב התלמידים הצליחו. (מילת ניגוד)

2. לא יצאנו לטיול _____ ירד גשם כבד. (מילת סיבה)

3. התאמנו הרבה, _____ ניצחנו במשחק. (מילת תוצאה)

12 חלק י״ב – פרק 5 • הבעה וטיעון – מרכיבי פסקת טיעון

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהו המרכיב המציג את העמדה המרכזית בפסקת טיעון?

(א) טענה (ב) דוגמה (ג) ניסוח מסכם

2. תפקיד הנימוק בפסקת טיעון הוא:

(א) לפתוח את הפסקה (ב) לבסס ולהסביר את הטענה (ג) לסתור את הטענה

3. דוגמה בפסקת טיעון משמשת כדי:

(א) להחליף את הטענה (ב) להמחיש ולחזק את הנימוק (ג) לפתוח נושא חדש

13 חלק י״ג – פרק 5 • הבעה וטיעון – כתיבת פסקה

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

14 חלק י״ד – חזרה מסכמת – שאלות סגורות מכל הפרקים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהו השורש של המילה "הצטיירו"?

(א) צ-י-ר (ב) צ-ט-ר (ג) ה-צ-ט

2. הפועל "התרגש" נמצא בבניין:

(א) פיעל (ב) התפעל (ג) הפעיל

3. במשפט "הסופרת כתבה רומן מרגש" מהו המושא הישיר?

(א) הסופרת (ב) כתבה (ג) רומן מרגש

15 חלק ט"ו – חזרה מסכמת – שאלות פתוחות מכל הפרקים

ענו בקצרה.

כרטיס יציאה

האם אני יודע/ת למצוא שורש ולזהות בניין וגזרה בפועל נתון?

האם אני יודע/ת לנתח משפט לפי נושא, נשוא ומושא, ולהבחין בין סוגי משפט?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀